

Denne pdf er et uddrag fra bogen "50 år med ufoer - erfaringer fra halvtreds års rapportarbejde" skrevet af Toke Haunstrup og udgivet af SUFOI i 2007.

Bogen kan downloades gratis som pdf fra ufo.dk: <http://www.sufoi.dk/e-boger/boger/50%20aar%20med%20ufoer.pdf>

© SUFOI. Der må citeres fra teksten med tydelig kildeangivelse. Pdf'en må ikke i sin helhed gengives på sites eller sociale medier.

Gennem SUFOI's 50 års virke har foreningen med mellemrum modtaget beretninger fra bilister, som fortæller, at deres bilmotor på uforklarlig vis er gået i stå i forbindelse med observationen af et

usædvanligt himmelfænomen. De mest kendte bilstandsningssager fra Danmark er nok Maarup-sagen fra 1970 og en bilstopsgang fra 1995 ved Give (nordvest for Vejle).

Af og til ses sådanne bilstandsninger også skildret i science fiction-film. Mest kendt er sikkert scenen i Steven Spielbergs succesfilm fra 1977, *Nærkontakt af 3. grad*, hvor filmens hovedperson på et tidspunkt holder i tomgang ved en jernbaneoverskæring, da motoren pludselig stopper, og et kraftigt lys tændes over bilen.

At science fiction og ”virkelighed” nogle gange ligner hinanden til forveksling, kan illustreres med disse tre eksempler på bilstandsninger. I det følgende beskrives kort Maarup-sagen, scenen fra *Nærkontakt af 3. grad* og sagen fra Give. De tre eksempler viser flere lighedspunkter mellem ”virkelighedens” og fiktionens beskrivelser af sådanne møder mellem mennesker og ufoer. Beretningerne bringes i ”kronologisk” rækkefølge:

Maarup-sagen 1970

Observatøren, som er politiassistent, kommer en aften i august 1970 kørende i sin patruljevogn på landet nær Fjelstrup nord for Haderslev. I rapporten beskriver han sin oplevelse således: ”Jeg kom kørende alene i min patruljevogn. Pludselig bliver vognen omgivet af et skærende, blåhvidt lys, samtidig med at motoren stopper. Bilens lys forsvandt også, selv lyset fra tændingslampen. Jeg trak ind mod siden af vejen og bremsede op. Det kraftige neonagtige lys udenfor blændede mig i den grad, at jeg ikke kunne se noget. Med armen for øjnene – for at beskytte mig mod lyset – fik jeg famlet mig frem til radioen. Da jeg fik fat på mikrofonen og forsøgte at kalde stationen, viste det sig, at radioen var lige så ’død’ som alt andet elektrisk i bilen. (...)”

Efter en stund bevægede lyset sig opad. Det var et kegleformet lys med en diameter i bunden på 4-5 meter. Da jeg bøjede mig fremad og så op, kunne jeg se, at lyskeglen endte i bunden af en stor grålig genstand. Ikke en lyd hørtes fra genstanden.

En tegners fortolkning af Maarup-sagen.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

Nogle sekunder efter blev lyset trukket op i genstanden. Det er svært at forklare hvorledes; lyset slukkedes ikke, men bunden af lyset bevægede sig opad, således at der under keglen blev mørkt. Det tog ca. 5 sekunder for lyset at blive trukket helt op. Jeg stod ud af vognen og så, hvorledes den sidste rest af lyskeglen forsvandt ind i bunden på genstanden i et hul, der vel var godt og vel 1 meter i diameter.

Da lyset var kommet helt op i genstanden, satte denne sig i bevægelse. I løbet af få sekunder forsvandt den lodret op i luften. Den accelererede kraftigt – stadigvæk uden at man hørte en lyd. Idet objektet fløj bort, kom alt lys tilbage i bilens elektriske system. Jeg forsøgte at starte den, og den startede helt normalt, ligesom jeg atter kunne få radiokontakt med stationen.”¹⁸

Scene fra filmen *Nærkontakt af 3. grad* (1977)

Filmens hovedperson, Neary, holder stille i vejsiden med motoren i tomgang. Pludselig går bilens forlygter ud, og også lamperne på instrumentbrættet slukkes. Umiddelbart derefter tændes i ét nu et blændende lys, som ser ud til at komme oppefra, og som oplyser et område omkring bilen med en radius af omkring 20 meter. Det pludselige lys chokerer Neary. Han er dog ikke mere chokeret end at han læner sig ud af bilens åbne siderude og prøver at kigge op mod genstanden, hvorfra lyset kommer. Lyset er imidlertid så kraftigt, at det nærmest brænder hans hud, og han må trække hovedet til sig igen. Observatøren er nu lamslået og alt for bange til at røre sig. Løse metalgenstande i bilen begynder at bevæge sig. Fra handskerummet kommer der raslelyde – som om alt metallisk støder mod hinanden. Samtidig med dette opfører instrumenterne på instrumentbrættet sig mærkeligt, idet visernålen på speedometeret og omdrejningstælleren hopper frem og tilbage mellem yderstillingerne.

Efter at observationen har varet i et par minutter, slukkes lyset pludselig. Observatøren tager nu mod til sig og læner sig fremad for at kigge op mod

himlen gennem bilens forrude. Han ser et kæmpemæssigt objekt, som bevæger sig hen over bilen og dækker for stjernerne på nattehimlen. Objektet bevægede sig fremefter og forsvinder til sidst i horisonten. Nogenlunde samtidig starter bilens motor igen, og lyset på instrumentbrættet tændes.¹⁹

Give-sagen 1995

Observatøren, som er en ung mand, kommer kørende i bil på landevejen mellem Give og Bredsten. Pludselig sker der noget mærkeligt, idet speedometernålen på instrumentbrættet slår op i yderstilling. Samtidig med dette begynder de øvrige instrumenter at té sig helt vildt. Alle viserinstrumenterne svinger op og ned, omdrejnings-tælleren går helt op over det røde felt, mens termometret ryger op på det røde felt, hvor nålen står og dirrer. Samtidig begynder vinduesviskerne at køre med høj hastighed – og de er slet ikke tændt! Han prøver forvirret at bevæge viskerkontakten, men kan overhovedet ikke kontrollere vinduesviskerne.

Bilen nærmer sig en vigeplads i højre side, da han bemærker, at bilens lygter også opfører sig unor-

Scene fra filmen Nærkontakt af 3. grad (1977)

malt. De skifter styrke, og han mærker, hvordan bilens motor begynder at ”sætte ud”. Det er, som om den er ved at ”drukne” – som om motoren får for meget benzin. Han forsøger at holde liv i den og pumper på speederen flere gange. Men forgæves. Motoren går til sidst helt i stå, og bilen holder stille – helt mørkelagt – midt ude på landevejen.

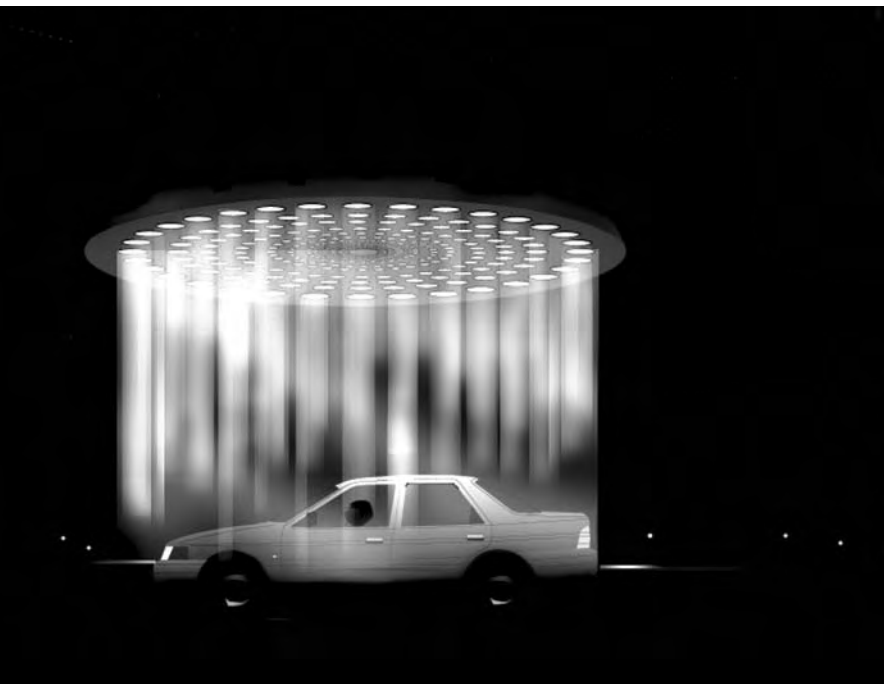
Observatøren forsøger at genstarte bilen. Han drejer tændingsnøglen, men der sket intet. Der kommer ikke lys i ladelampen, strømmen er gået, og alt er dødt. Efter tre-fire forgæves startforsøg mærker han pludselig en underlig, trykkende fornemmelse ”oppefra” – som en form for fysisk påvirkning, der er svær at beskrive.

Uden varsel – og uden en lyd – nærmest ”eksploderer” et enormt kraftigt lys ned over vognen. Lyset kommer oppefra, og det blinker eller pulserer hurtigt med mærkelige intervaller. Han kigger op gennem forruden og ser en mægtig skive over sig. Han er bange, men åbner straks fordøren, sætter venstre fod på vejbanen, læner overkroppen ud, mens venstre hånd har fat øverst på døren, og højre hånd holder om rattet. Samtidig kigger han op og rundt for at se, hvad det er, der hænger ovenover. Lyset er blændende,

og han må knibe øjnene sammen. Han ser en stor skive, 12-15 meter i diameter, kun 3-4 meter over bilen. Skivens yderste rand er mørk, set på baggrund af stjernehimlen. Lidt længere inde ses en række koncentriske cirkler af lys, der sidder tættere, jo nærmere de er på midten af skiven. Da han kort efter sætter sig ind og lukker døren, ser han, at lyset oplyser hele vejen på begge sider af bilen, inklusive rabatterne, og ikke længere. Altså helt skarpt afgrænset.

Observatøren ruller vinduet ned og lægger armen og hovedet ud. Han kigger igen op. Efter kort tid trækker han sig ind i bilen igen, og nu ser han, at lysstyrken langsomt falder – som når man ”skruer ned for lyset”. Et øjeblik efter er det så svagt som positionslyset på en bil, men det blinker eller ”sitrer” stadigvæk. Skiven bevæger sig langsomt fremad, hen foran ham. Den fortsætter væk, hen mod træerne i nærheden. Stadig meget lavt nede. Derefter forsvinder objektet ud af syne i løbet af få sekunder – stadig uden en lyd.

Observatøren sidder nu tilbage i mørket. Tre-fire minutter efter at skiven er forsvundet forsøger han igen at starte bilens motor. Denne gang lykkes det, og alt ser ud til at fungere normalt igen på bilen.²⁰

En tegners fortolkning af Give-sagen.

Tegning: Henrik Klinge Pedersen

Trods de individuelle forskelle mellem beretningerne er der en række hovedelementer, som de er ”fælles” om:

- Observatørerne befinder sig på øde steder
- Hændelserne finder sted, når det er mørkt
- Bilens motor og lys går ud
- Et blændende lys tændes pludseligt og oplyser bilen oppefra (i tilfældet med Maarup-sagen tændes lyset dog samtidig med, at motoren går i stå)
- Lyset aftager i styrke efter et par minutters observation (”trækkes op i bunden” i Maarup-sagen), hvorefter objektet sætter sig i bevægelse
- Efter at objektet er forsvundet, fungerer bilen atter normalt

Især når man sammenligner Give-sagen med scenen fra *Nærkontakt af 3. grad*, er de mange sammenfald mellem fiktionens og ”virkelighedens” bilstandsning slående. Eksempelvis beretter observatøren fra Give-sagen om, hvordan viserne på instrumentbrættet opfører sig besynderligt og slår ud i yderstillingerne. En beskrivelse, som er fuldstændig identisk med scenen fra *Nærkontakt af 3. grad*.

Det er ikke muligt på en simpel måde at beskrive sammenhængen mellem virkelighedens og fiktionens bilstandsninger. Mens observatørens oplevelse i Give-sagen meget vel kan have været påvirket af filmen *Nærkontakt af 3. grad*, er det af gode grunde umuligt, at Maarup skulle have været påvirket af en film, der først fik premiere syv år efter hans oplevelse. Dette udelukker imidlertid ikke, at Maarups oplevelse og bilstandsningsscenen i *Nærkontakt af 3. grad* begge kan have været påvirket af endnu ældre observationsberetninger om bilstandsninger såvel som beskrivelser af sådanne i science fiction-film og -litteratur. Faktisk indgik det som et vigtigt element i markedsføringen af *Nærkontakt af 3. grad*, at filmen angiveligt tog udgangspunkt i ”virkelighedens” beretninger.

Der kan næppe herske tvivl om, at omtalen af ufoer i radio, tv og aviser og scener fra science fiction-film som ”aflejrer” sig i vores erindring som

forestillinger og billeder om fremmede væsners besøg på Jorden – uanset om man tror, at ufoerne er rumskibe eller ej. Spørg en tilfældig mand på gaden, og han vil kunne give en detaljeret beskrivelse af mange af ufo-mytens elementer. Erfaringerne fra SUFOI’s rapportarbejde antyder endvidere, at sådanne forestillinger og billeder under de rette betingelser kan ”farve” observatørers oplevelser af kendte fænomener (jf. de tidligere sager i dette kapitel).

Sagt på en anden måde, udgør de kulturelle ufo-forestillinger en fortolkningsramme, som kan ”aktiveres” ved observationer af usædvanlige himmelfænomener og dermed påvirke vores oplevelse af disse. Ikke at observatørerne gør dette ”bevidst” eller med ”overlæg”. Der er tale om umiddelbare og før-bevidste mentale processer, som er tæt knyttet til menneskets perception og efterfølgende ”mentale bearbejdning” af sådanne oplevelser.

Forudgående viden og erfaring er afgørende for menneskets sansning og fortolkning af fænomener, og ufo-mytens og dens ”kulturelle fællesgods” i form af fortællinger om rumvæsner, der besøger Jorden i deres rumskibe, udgør netop en del af denne forudgående viden og erfaring. Det er dog vigtigt at skelne mellem *fejlperception*, som var temaet for kapitel 3, og så de kulturelle *ufo-forestillingers* påvirkning af menneskers oplevelser af himmelfænomener. Der er tale om to forskellige processer, som dog langt fra altid kan skelnes entydigt fra hinanden.

Fejlperception er betegnelsen for de fejlfortolkninger, som er af almen karakter, og som skyldes utilstrækkelig information i den visuelle sansning. Fejlbedømmelsen af afstanden til et lys på nattehimmelen er et eksempel på fejlperception. At personer fejlbedømmer afstanden skyldes ganske enkelt, at det visuelle billede ikke rummer tilstrækkeligt med informationer til at sætte dem i stand til at vurdere afstanden korrekt.

Når observatører derimod oplever, at Månen eller et styrtende rakettrin har form som et ”cigarfor-

met rumskib” og beskriver detaljer såsom vinduer og andre karakteristika, skyldes dette ikke kun fejlperception. Perceptionspsykologien kan nok forklare, hvorfor mennesker har en tendens til at fortolke nærtstående enkeltlys som sammenhængende, men *ikke* hvordan oplevelsen af et cigarformet objekt med vinduer opstår. Her må man søge forklaringen i observatørernes forudgående viden og erfaring, dvs. i de mentale fortolkningsrammer, som observatørerne ”bærer med sig” i form af kulturelt skabte forestillinger. Ufo-myten og de kulturelle forestillinger om ufoer udgør en sådan fortolkningsramme.

I en række tilfælde synes fejlperception dog at medvirke til at udløse en ufo-oplevelse. Dette ses bl.a. i de sager, hvor observatører – fejlagtigt – bedømmer et himmelfænomen til at være tæt på dem, og hvor dette bidrager til at øge oplevelsens ”besynderlighed” og henlede observatørernes opmærksomhed på ufoer.

Fra vidnesbyrd til oplevelse

Observationsberetningerne omtalt i dette kapitel viser, at observatørers beskrivelser af himmelfænomener i flere tilfælde afviger radikalt fra fænomenernes ”faktiske” udseende og opførsel. Eksemplerne udfordrer dermed den realistiske fortolkning af ufo-observationerne og ufo-fænomenet som sådan (jf. kapitel 1). I den realistiske fortolkning er fokus hovedsageligt på fænomenernes fysiske karakteristika, og tilgangen bygger på en antagelse om, at der er umiddelbar lighed mellem observatørernes beskrivelser og fænomenernes fysiske (visuelle) karakteristika. Stillet over for den konkrete hændelse sætter tilhængere af den realistiske fortolkning dermed lighedstegn mellem observatørens beretning og det observerede fænomen – ”fænomenet *var* sådan, som det bliver beskrevet” – og beretningerne tages som *vidnesbyrd* for faktiske fænomener.

Allerede med de mange eksempler på fejlperception i kapitel 3 stod det klart, at det er problematisk – som udgangspunkt – at sætte lighedstegn

mellem ufo-observatørernes beretninger og ufo-fænomenets fysiske karakteristika. Fejlperception bidrager i mange tilfælde til at ”forstyrre” observatørernes oplevelse af himmelfænomener.

I forhold til dette tilføjer eksemplerne i dette kapitel et yderligere lag af kompleksitet. De viser, at nogle observatørers beretninger afviger endog ganske kraftigt fra det observerede fænomens ”faktiske” udseende og opførsel. Hertil kommer, at der i flere sager synes at være et ”mønster” i observatørernes fejlfortolkninger – en tendens til at tolke det observerede ud fra de fremherskende forestillinger om ufoer.

Kapitlets vigtigste konklusion er, at beretninger om *observationer* af usædvanlige himmelfænomener skal forstås som gengivelser af observatørers oplevelser. Og som med alle andre former for personlige oplevelser, påvirkes disse altid af observatørens personlighed (baggrund, viden, erfaring, overbevisninger mv.) såvel som de kulturelle forestillinger, som hersker i det samfund, observatøren er en del af.

At forstå observationer af himmelfænomener som personlige oplevelser er ikke ensbetydende med, at fænomenernes fysiske (visuelle) fremtræden ikke skal tillægges betydning. Det står hævet over enhver tvivl, at der i så godt som alle indberetninger til SUFOI har optrådt et visuelt fænomen, som har tiltrukket sig observatørernes opmærksomhed. En forståelse af observationerne som oplevelser indebærer til gengæld en udvidelse af perspektivet, idet også psykologiske, sociale og kulturelle faktors betydning for den samlede oplevelse kommer ind i billedet. Ufologerne får så at sige flere ”redskaber” til rådighed i den ”ufologiske værktøjskasse”, når de skal analysere ufo-observationerne og ufo-fænomenet.

At tale om observationsberetninger som oplevelser indebærer en accept af, at observatørernes beretninger kun i større eller mindre grad er stemmer overens med det observeredes ”objektive” udseende. Heri ligger også et fundamentalt brud med hele ideen om at skelne mellem ifo- og ufo-obs-

vationer. Dette følger af, at det i de konkrete sager praktisk talt er umuligt at afgøre, i hvilket omfang observatørernes beskrivelser er farvet af fejlperception eller andre former for fejlfortolkning. Kun i de tilfælde, hvor det lykkes at identificere det observerede som et kendt fænomen, kan man med sikkerhed udtale sig om graden af overensstemmelse mellem observatørens oplevelse og fænomenets visuelle fremtræden. I forhold til de ikke-identificerede sager vil det altid henstå som en mulighed, at observatøren var ”offer” for en usædvanlig grad af fejlfortolkning. Dermed er det i praksis er umuligt at skelne mellem ifo-observationer og ”ægte” ufo-beretninger.

Når en sag defineres som en ufo-rapport, er det eneste, man med sikkerhed kan sige, at observatørens

beskrivelse af fænomenet ikke minder om de fysiske egenskaber ved noget kendt fænomen. Hvorvidt beskrivelsen – og dermed observatørens oplevelse – afviger radikalt fra fænomenets virkelige udseende, kan man derimod sjældent udtale sig om.

Hvilken rolle psykologiske og kulturelle forhold spiller for observatørers oplevelser af himmelfænomener er umuligt at afgøre alene på baggrund af SUFOI's rapportarbejde. Kapitlets eksempler på sager med ”ekstraordinær fejlfortolkning” antyder dog, at psykologiske og kulturelle faktorer kan være medvirkende til at forme observatørers oplevelser. I hvert fald i nogle tilfælde. Om sagerne med ekstraordinær fejlfortolkning hører til blandt undtagelserne eller er udbredt blandt de ikke-opklarede sager, er det imidlertid umuligt at udtale sig om.